

HARGLA KANDI KÜLADE ARENGUKAVA 2014–2020

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

Hargla 2014

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
2. Külade olukord	4
2.1 Külade ajalooline taust.....	4
2.2 Külade paiknemise kirjeldus.....	5
2.3 Külade elanikkond	5
2.4 Külade loodus	6
2.5 Külade majandus.....	6
2.6 Külade taristu	7
2.7 Külade meelsus	8
2.8 Koostööpartnerid.....	9
3. Hargla kandi külade SWOT-analüüs	9
4. Arengueelduste koondhinnang	11
5. Visioon aastani 2020	12
6. Külade arengulised eesmärgid ja ülesanded nende saavutamiseks	13
7. Võtmevaldkonnad külaelu arengus	15
8. Tegevus- ja investeerimiskava	15
9. Arengukava elluviimine, seire ja hindamine	17
10. Kokkuvõte	17

1. Sissejuhatus

Käesolev arengukava on valminud Hargla ja Kalliküla elanike koostöona. Arengukava valmimise eestvedajaks oli kohalik külaaktiiv, kes suutis kaasata umbes 20% täiskasvanutest külaelanikest. Arengukava töötati välja küla üld- ja aktiivi koosolekutel. Samuti on tähelepanu pööratud asjaolule, et küla arengukava tervikuna haakuks Taheva valla arengukavaga.

Esimene Hargla küla arengukava käsitles ajaperioodi 2003–2008, teine küla arengukava lepiti kokku aastateks 2007–2012 ja kolmas aastateks 2010–2017. Kuna aeg on edasiläinud, asjaolud muutunud, on tekkinud vajadus taas arengukava täpsustada ja kaasajastada.

Seetõttu koostati uus Hargla kandi külade arengukava aastateks 2014–2020.

Käesoleva arengukava koostamise periood on 2014. aasta. Arengukava koostamiseks peeti 2014. aastal üks koosolek, arengukava koostamisel toimus suurem osa suhtlusest elektroonselt. Arengukava on vastu võetud ja heaks kiidetud külaelanike poolt 24. oktoobril 2014 ja sellega muudeti kehtetuks Hargla küla arengukava aastateks 2010–2017.

Arengukava on küla ühistegevuse aluseks. Arengukavaga määratakse ära küla pikemaajalised eesmärgid ja prioriteedid.

Üheks arengukava ülesandeks on praeguse olukorra ja probleemide väljatoomine ja hindamine valdkondade kaupa.

Arengukava on vajalik, et jõuda probleemides selgusele, panna paika prioriteedid, määratleda arengusuunad ja otsida külale vahendeid erinevatest allikatest.

Arengukava võib pidada tinglikuks kokkuleppeks erinevate huvigruppide vahel, kuna see valmib tihedas koostöös kohalike elanikega ja võetakse vastu külaaktiivi poolthäälega.

Arengukava peab tuginema olemasolevatele ressurssidele ja eeldustele, olema realistlik ja elluviidav. Samas pole see dokument lõplik, muudatusi tehakse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt üks kord aastas.

Hargla kandi külade arengukava 2014–2020 avalikustatakse Hargla Raamatukogus ja Hargla Maakultuurimajas ning internetis aadressidel www.taheva.ee ja <http://tahevakylad.weebly.com/>.

Arengukava üheks osaks on SWOT-analüüs külade kohta.

Arengukava koostamist 2014. aastal toetas Siseministerium kohaliku omaalgatuse programmi vahenditest.

2. Külade olukord

2.1 Külade ajalooline taust

Hargla kandi külad (Hargla ja Kalliküla) asuvad Taheva vallas Valga maakonnas Vanal-Võrumaal. Hargla ajalugu iseloomustavad kõige ilmekamalt kohaliku kiriku, kooli ja kõrtsi ajalugu. Siinne võru keel kuulub läänevõru murrakute hulka. Uuriija Salme Nigoli järgi jaguneb Hargla kihelkond keeleliselt kolmeks: Mõniste, Taheva ja Koikküla keeleks. Mõniste keeles on olnud palju vanapärasid, Koikküla keeles on rohkem mulgi mõjusid ning Taheva keelepruuk on nende üleminekuala. Keeles on palju läti laene, nt *kibluk* 'küüslauk' ja *sork* 'rott' ja mõned erilised häälikujooned, nt *medä?* 'mida?', *kona?* 'kuna?', *konh?* ('kus'), *atr* 'ader', *põtr* 'põder', *lihm* 'lehm', *leüdänü* 'leidnud' ja *juuskõnu* 'jooksnud'. Olgu näiteks ka mõned erilised ütlused: *tulkõga süümäde* 'tulge sööma' ja *sisse sattõ, vällä uppu* 'sisse kukkus, ära uppus'.

Hargla kihelkond ja kogudus tunnistati iseseisvaks Rootsi kuninga Karl XI käskkirjaga 21. aprillist 1694. Keskajal olid Hargla erinevad osad jagatud naaberkihelkondade vahel.

Praeguse kivist kiriku nurgakivi pühitsemine toimus 1817. aastal ja kirik valmis 1821. aastal. 1873–1874 tehti kirikule suuremad aknad, kõrge ja kaunis tahvelstiilne lagi, kivist sale torn ning juurdeehitusena avar altariruum koos võidukaarega. Varem oli samal kohal asunud puust kirik, mille 1702. aastal Põhjasõja ajal venelased maha põletasid ning mis suudeti taastada alles 1729. aastal. Kiriku ehe – Emil Jacobsi (1802–1866) poolt maalitud „Ristilt mahavõtmine“ pälvis Londonis altarimaalide võistlusel kuldmedali. Käesoleval ajal on kirikuelu vaikne, kogudusel on umbes 80 liikmeannetatjat. Kasutusfunktsioon puudub juba pikemat aega Hargla pastoraadihoonel, mis on kaitsealune mälestis.

Umbes 300-aastane püha pedajas kasvab Hargla kiriku vastas teisel pool Valga-Võru maanteed. Rahvas on kutsunud teda ka puugipedajaks – arvati, et vana männi okstes varjuvad varavedajad, puugid. Noorpaarid, kes Hargla kirikus enda laulatada lasevad, käivad teinekord pühapuu okste külge linte sidumas. Ohvripuud on kujutatud ka kunstis. 1959. aastat pärineb graafik Ott Kangilaski (1911–1975) kuivnõelatehnikas graafiline leht „Vana pedajas Harglas“.

Vana Võrumaa matustel on kombeks kalmistuteele jäävasse pühasse Hargla (Sarupalu) ristimetsa lõigata puutüvele lahkunu mälestuseks ristimärk. Ristipuud sümboliseerivad hingede igavest seotust looduse, puudega. Ristilõikamise traditsioon matusekombestiku osana on tänaseks säilinud vaid Kagu-Eestis ning Hargla ristimets on vana Võrumaa üks suurimaid.

1781. aastal ehitati Hargla surnuaia kabel. Hargla surnuaias asuva Wassermannide erahauakabeli liivakivist pinnas ning muutumatu temperatuur on mumifitseerinud üheksa sinna maetud kadunukest. Looduslike muumiatena on säilinud seitse 1780. aastatel maetud täiskasvanut ja kaks imikut. Hargla surnuaias asuva kabeli uksele olev aastaarv 1781 märgib ilmselt kabeli ehitusaastat. Kabel koosneb kahest ruumist. Maapealses olid ilmselt kunagi altar ja kantsel, maa-aluses ruumis, kuhu viib üksnes luuk, paikneb üheksa kirstu.

Muinsuskaitse all olevateks objektideks on Harglas kalmistu, kabel, kirik, pastoraat, pastoraadi purskkaev, endine kõrtsihoone, ohvrimänd, II maailmasõjas hukkunute ühishaud ja hulgaliselt kogudusega seotud kunstimälestisi. Kallikülas on kaitstavateks objektideks Taheva mõisa metsniku elamu ja selle abihoone, Kalli postijaama ait ja tall-tõllakuur, samuti arheoloogiamälestisena endine asulakoht. Hargla ohvrimänd on ka looduskaitse all.

Tuntud on ka Hargla rahvariided. Hargla kihelkonna rahvariided on saanud rida lätipäraseid jooni: ilma õlaõmblusteta, pealeõmmeldud õlalappidega särk, pealrõivaste kaunistamine kaaruspaeltga, punasest maagelõngast geomeetriselised tikandid. Hargla pidulikud rõivad olid heledad. Naiste pikkkuued ja kampsunid olid kaunistatud peenikeste punaste ja roheliste nõõridega, meestel mustade kantidega. 2012. aastal valmisid Taheva Valla Külade Seltsi eestvedamisel ja Põllumajanduse

Registrite ja Informatsiooni Ameti toel Hargla kihelkonna rahvariided Hargla Maakultuurimaja naisrühmale ja Hargla Kooli lasterühmale.

Hargla Kool asutati 1688. aastal ja ta on tekkinud endiste Hargla kihelkonna Taheva valla territooriumil asunud Hargla kihelkonnakooli, Kalli ja Kirepi külakoolide, Hargla Apostliku Õigeusu kooli, Taheva valla 4- ja 6-klassilise kooli järkjärgulise liitumise tulemusena. Hargla Kool tähistas 2013. aastal oma 325. aastapäeva.

Hargla Kool tegutseb lasteaed põhikoolina (lasteaed asub Koikkülas), koolis õpib 01.09.2014 seisuga 47 õpilast.

Harglas asunud kõrtsi kui sellist on mainitud juba 1667. aastal ühe kõrtsitüli kirjelduses, kuid selle kõrtsi asukoha kohta puuduvad andmed. Praegune kõrtsihoone on kindlasti olemas 1867. aastal, tõenäoliselt pärineb klassitsistliku arhitektuuriga hoone 19. sajandi esimesest kolmandikust. 1870. aasta Hargla Kirikumõisa plaanil on seda nimetatud kiriku kõrtsiks (die Kirchen-Krug), kuid kõrts asus tegelikult Taheva mõisa maal. 1867. aastal oli hoonel kivikatus. Hoonet kasutati alates 1928. aastast seltsimajana. 23.05.1934 omandas Taheva mõisamaadest eraldatud kinnistu Hargla Haridusselts ja sealpeale on kõrtsihoone toiminud kultuurimajana.

Kalliküla keskne paik on tänapäeval SA Taheva Sanatooriumi Kalliküla osakond (kuni 01.03.2012 kandis nime Hargla Hooldekodu), mis algselt on olnud Taheva mõisa metsniku elamu. Hoone vahetus läheduses paiknevad metsniku elamu abihoone, Kalli postijaama ait ja tall-tõllakuur. 2009. aastal koostati seltsing Hargla Külaseltsi eestvedamisel Hargla kihelkonda tutvustav trükiskalender, milles läbitakse teekond mööda kitsarööpmelist raudteed endise Hargla kihelkonna ja praeguse Taheva valla piires. Kitsarööpmeline raudtee suleti piirkonnas 1970. aastate alguses. Hargla kandi külade piirkond tunnistati Valga maakonna aasta külaks 2012. aastal ning 2013. aastal esitati piirkond vabariiklikule aasta küla konkursile, kus pälviti Rahvakultuuri Keskuse auhind kohaliku kultuuri- ja ajaloopärandi hoidmise ja kaitse eest.

2.2 Külade paiknemise kirjeldus

Hargla küla asub Valga maakonnas Taheva vallas. Hargla naaberküla Võru suunas on Kalliküla. Kandil on ühine piir Võru maakonnas asuva Mõniste vallaga, Karula vallaga ja Läti Vabariigiga. Maakonnakeskuse Valgani on umbes 30 kilomeetrit, vallakeskuse ni Laanemetsa umbes 10 kilomeetrit.

Külased läbib Valga-Võru maantee.

Külad asuvad nii maakonna kui valla äärealadel. Positiivne on Valga-Võru maantee olemasolu, kuid probleem on tee küllaltki vilets olukord ja hooldus, kuna maakonna jaoks pole see esmase tähtsusega tee.

Positiivsena saab nimetada ka Karula Rahvusparki läheduses ja Mustjõe ning Koiva jõe ning Läti Vabariigi läheduses paiknemist.

2.3 Külade elanikkond

Kandi asustuse seisukohalt on olemas keskus, mida võib piiritleda Hargla asulamärkidega, kuid küla lähiümbruses paikneb küllaltki palju üksikuid majapidamisi hajutatult. Harglas elab 01.01.2014. aasta seisuga 201 inimest ja Kallikülas 37 inimest.

Kandi vanuseline jaotus on järgmine: vanuses 0–6 on 4 külaelanikku, vanuses 7–17 on 16 külaelanikku, vanuses 18–65 on 177 külaelanikku ja vanuses 65 ning vanemad on 41 külaelanikku. Valdavalt on kandi tööelised inimesed töö või õppimisega hõivatud, üksikud inimesed ei tööta ning enamasti on nende puhul tegemist pikaajaliste töötutega.

Naiste ja meeste osakaal külas on üsna võrdne. 97% elanikest on eestlased, 3% muulased, peamiselt siiski vene rahvusest.

Elanike arv kogu vallas tervikuna väheneb, samamoodi ka Hargla ja Kalliküla elanike arv on aastatega tuntavalt vähenenud. Paaril viimasel aastal on külaelanike arvu kahanemine siiski peatunud. Arvestatav hulk külaelanikke on kantud elanike registrisse Hargla küla elanikena, kuid realselt ei ela nad siin kandis enam ammu, kuid on jätnud oma elukohta mujal määratlemata. Seega ei ole nad ka otseselt huvitatud küla käekäigust. Samuti on selliseid näiteid, et külas elavad inimesed pole oma elukohta siia registreerinud, kuid nad siiski võtavad osa küla ühistegevusest. Kandi probleemiks on ka see, et noored ja haritud inimesed ei pöördu kodukülla tagasi, kuna neil on keeruline siin soovitud (palgaga) tööd leida.

2.4 Külade loodus

Külad asuvad looduslikult kaunis keskkonnas. Siit voolab läbi kiirevooluline Mustjõgi. Kant on ümbritsetud männimetsadega. On kaks väiksemat mäge: Meose ja Essemägi. Metsades on kohati väikseid soiseid alasid. Mustjõe kaldal asub liivapaljand, mis kannab Valgemäe nime. Samuti laiuvad Mustjõe kallastel kaunid puisniidud. Valga-Võru maantee ääres kasvab looduskaitse alla võetud ohvrimänd.

Koiva-Mustjõe maastikukaitseala on maastikukaitseala, mis jääb Valga maakonna Taheva valla ja Võru maakonna Mõniste valla alale. Maastikukaitseala pindalaga 3179 ha asub Võru maakonnas Mõniste vallas Tursa, Saru, Kuutsi ja Hüti külas ning Valga maakonnas Taheva vallas Koiva, Koikküla, Laanemetsa, Tsirgumäe, Sooblase, Hargla, Kalliküla ja Tõrvase külas. Kaitseala on asutatud 1957. aastal puisniidu kaitsealana (pindala tollal 170 ha) tamme-pärna-haava puisniidu kaitseks. Vahepeal oli kaitseala suuruseks 234 ha. Praegune staatus, kaitse-eeskiri ja piirid on aastast 2005. Kaitsealal kasvab oma levila põhjapiiril harilik kikkapuu (looduskaitse III kaitsekategooria liik). Puisniitudel pesitseb rukkirääku (II kaitsekategooria). Kaitseala jätkub Lätimaal laiaulatusliku Zīle kaitsealana.

Hargla kandis või selle vahetus läheduses asuvad Riigimetsa Majandamise Keskuse järgmised matkarajad:

- 1) Taheva rattarada (21 km) teeb ringi Mustjõe ja Koiva jõeäärsetes metsades. Rajale jääb Tellingumägi, ohvrikivi, ohvrimänd, jõgede ühinemiskoht, huvitav tammekooslus, Koiva tamm, tihedad männikud ja vaigutatud puud.
- 2) Karula rattaraja (50 km) algus kattub Taheva rattarajaga. Raja teine pool kulgeb peamiselt mööda metsateid ja -sihte. Rajale jääb ka Oore telkimisala Aheru järve ääres.
- 3) Hargla rattarada (20 km) kulgeb Karula kõrgustiku kuplilisel maastikul mööda väiksemaid teid ja metsasihte. Huviobjektid on Taheva mõis, Linnajärve lõkkekoht, Essemägi (124 m) ja Kivi metsaonn, kus on võimalik ööbida.
- 4) Mõniste rattarada (55 km) kulgeb läbi piiriäärsete metsade kuni Eestimaa lõunatipuni ja sealt ringiga tagasi alguspunkti. Raja äärde jääb mitu puhkekohta.
- 5) Koiva pärandkultuuri jalgrada (2 km), jalgrattarada (18 km) ning Eesti-Läti pärandkultuuri ühisrada (60 km) tutvustavad piiriäärseid pärandkultuuriobjekte nagu näiteks Taheva mõis, tuuleveski, jahilasketiir, kikkapuu istandik, põlised ning vaigutatud männid. Rajad on varustatud eesti, läti ja inglise keelsete infotahvlitega.

Viimasel kümnel aastal on Harglas viidud läbi heakorrapäevi, mille tulemusel on küla heakord tunduvalt paranenud. Vaatamisväärsed objektid on puhastatud võsast, pidevalt tegeldakse teeäärte puhastamisega, suvel avalike platside niitmiseega. Ka eramajapidamiste heakorrasatus on aasta-aastalt paranenud.

2.5 Külade majandus

Külas tegutsevad mõned eraettevõtjad, peamiselt tegeldakse puidu-, turismi-, teeninduse-, põllumajanduse- ja kaubanduse valdkonnas.

Mitmed talud majandavad end tegeldes traditsioonilise põllumajandusega. Transportteenuseid pakub Hargla Masinaühistu.

Perspektiivi on puidutööstusel, millega siin kandis on aegade jooksul tegeldud. Praegu viiakse tooraine külast välja, kohapeal töödeldakse puitu väga väheses osas. Kui inimeste arv jääb umbes praegusele tasemele ja suureneb kohapealsete turistide arv, kelle eesmärk on puhata Hargla külas, vajatakse praegusest enam erinevaid isikule orienteeritud teenuseid ja selles valdkonnas on arenguruumi. Turistidel on võimalik kohapeal tutvuda ajalooliste vaatamisväärsuste: kiriku ja kabeliga, nõukogude ajast pärineva vennaskalmistuga, samuti kasvab külas ohvrimänd. Kohalikul turismiettevõtjalt saab tellida kanuumatku. Piirkonnas on mitmeid Riigimetsa Majandamise Keskuse rajatud puhkekohti, ratta- ja matkaradu. Hargla küla jääb osaliselt MTÜ Parmu Ökoküla poolt rajatava ökoküla territooriumile. Piirkonnas on kõige reaalsem ja perspektiivsem tegelda loodus- ning talguturismi arendamisega.

Külaelanikud töötavad suures osas oma külas või käivad tööl mõnes teises valla külas. Käiakse tööle ka Valgas ja Võru maakonnas, erinevates muudes Eestimaa piirkondades ja välismaal.

Kandis on domineerivad kaks vastandlikku probleemi: pikaajalised töötud, kes pole enam tööturul konkurentsivõimelised, ja tööjõu puudus, mistõttu kohalikel ettevõtjatel pole sobivat tööjõudu palgata. Piisavalt tähelepanu ei pöörata täiendus- ja ümberõppe võimalustele. Paljudel juhtudel on töötuse põhjuseks vähene haridus või madal kvalifikatsioon. Samuti on mitmetel juhtudel töö leidmist takistav asjaolu alkoholism.

Isikuteenused on kohapeal kättesaadavad, külas töötab kauplus, juuksur, apteek, postkontor.

Avalike teenuste pakkujad on Hargla Kool, mis teenindab kogu valla koolilapsi; perearst; raamatukogu koos internetipunktiga; maakultuurimaja ja selle struktuuriüksus Taheva valla avatud noortekeskus. Maakultuurimajas ja raamatukogus osutatakse ka pesupesemisteenust. Puudub lasteaed, küla lapsed käivad lasteaias Koikküla külas, mille puhul on probleemiks sõltumine ühistranspordi liikumise aegadest. Külas paiknevad ka Hargla kirik ja kalmistu.

Sotsiaalhoolekande seisukohalt on oluline koht Sihtasutusel Taheva Sanatoorium, mis tegutseb Tsirgumäe ja Kalliküla külates ja osutab üldhooldekodu, asenduskodu ja erihoolekandeteenuseid. Hargla külas paiknevad ka sotsiaaleluruumid, millesse vallavalitsuse otsuse alusel paigutatakse elamispiinata ja enesega mitte toimetulevad isikud kogu vallast.

2.6 Külade taristu

Füüsilisest taristu on olemas elekter, külateed, sideteenused (sh postkastid), vesi, kanalisatsioon, prügimajandus. 1980-ndatel aastatel rajatud ühisveevärk ja –kanalisatsioon koos reoveepuhastiga on Harglas täielikult rekonstrueeritud. Kanalisatsioonivõrk Harglas aga vajab ka osaliselt välja ehitamist (vähemalt küla keskel Valga-Võru maantee ääres asuvatele järjestikustele majapidamistele). Olukord prügimajanduse osas on viimastel aegadel paranenud, kogu Taheva vald on liitunud korraldatud jäätmeveoga ja olmejäätmete äraandmine vedajale on kõikidele majapidamistele kohustuslik. Ohtlikud jäätmed tuleb viia Laanemetsa külas asuvasse ohtlike jäätmete konteinerisse ja probleemtooted Valga jäätmejaama. Harglas ja Kallikülas on olemas pakendikonteinerid ning Hargla Maakultuurimaja juurde on paigaldatud ka paberi-papi kogumiseks konteiner.

Bussiliiklus on harv, seega on liiklemine ühistranspordiga raskendatud, samas pole ka sõitjate arv kuigi suur

Sotsiaalsest infrastruktuurist on olemas külaelanike koostöö ja kooskäimisvõimalused. Viimaseks kasutatakse maakultuurimaja ruume. Maakultuurimajas tegutsevad mitmesugused ringid, mida finantseeritakse maakultuurimaja eelarvest. Maakultuurimaja on tegutsemiskohaks ka seltsing Hargla Maanaiste Klubile ja Hargla Külaseltsile.

Küladel on olemas telefoniside läbi Elioni võrgu ja mobiillevi EMT, Elisa ja Tele 2 võrgus. Mobiilside on kohati katkendlik. Interneti püsühendus on Hargla Koolis, Hargla Raamatukogus, SA Taheva Sanatooriumi Kalliküla osakonnas, Hargla Maakultuurimajas. Kohalikul elanikul on võimalik kodustes oludes kasutada igapäevasteks asjaajamisteks munitsipaalinterneti (WIF-i), mis on kasutajatele olnud senini tasuta. Munitsipaalinternet ei sobi mahukate failide laadimiseks. Interneti osas on toimunud viimastel aastatel suur areng, varem polnud võimalik leida teenusepakkujat enamasti tehnilistel põhjustel, praegu on võimalik lepinguid sõlmida erinevate teenusepakkujatega. ELASA (Eesti Lairiba Sihtasutus) on Euroopa Liidu vahenditega rajanud EstWin projekti raames fiiberoptilise magistraalsidekaabli Taheva valla territooriumil Koikkülast Harglani.

Aktiivset uute majade ehitust külas ei toimu, pigem remonditakse vanu elamuid.

Kandi probleemiks on rahvaarvu vähenemine ja noorte lahkumine külast.

Kandis on olemas väärtuslik inimkapital, mis väljendub haritud ning kogemustega inimestes, kellel on oskused, teave, kogemused, toomaks külla rohkem ressursse, et tõsta kohalikku elukvaliteeti ja elatustaset.

2.7 Külade meelsus

Harglas asub Taheva Vallavalitsuse hallatav asutus Hargla Maakultuurimaja, mille juures tegutsevad mitmesugused ringid. Aktiivsemad koos käijad on lapsed, memmed ja rahvatantsuga tegelejad. Väljastpoolt ringijuhtide palkamine on problemaatiline, kuna sellega kaasnevad suured transpordikulud.

Külad on endi seast valinud külaaktiivi liikmed, kes on tihedalt koos käinud ja praegustele probleemidele lahendusi otsinud. Erinevad inimesed on enamasti koostööaltid ja valmis minema kompromissile, kui küsimus puudutab küla arengut.

Mais 2002 asutati külas seltsing Hargla Külaselts, kelle tegevuse eesmärgiks on Hargla küla kultuurielu edendamine, küla elanike väärtushinnangute tõstmine, kohalike elanike seas ühtsustunde loomine, kodutunde kujundamine.

Maakultuurimajas koguneb regulaarselt seltsing Hargla Maanaiste Klubi, tegeldakse vaba aja aktiivse ja hariva sisustamisega, käidud on mitmetel õppereisidel.

MTÜ Hargla Jahiselts tegeleb peamiselt erialase tegevusega, kuid seejuures panustab ka kogukonna arengusse üldisemalt. 2013. aastal näiteks viidi piirkonnas läbi erinevate osapoolte koostööna projekt, kus jahiselts taotles LEADER-meetmest muuhulgas ka toetust Harglasse Mustjõe paadisilla paigaldamiseks.

Samasugused koostöösuhted on olemas MTÜ Parmu Ökokülaga, kes peamiselt tegeleb traditsioonilise ja looduslähedase eluviisi propageerimisega, samuti korraldab erinevaid talguid jms. MTÜ Parmu Ökoküla kaasabil märgistati näiteks ka 2014. aastal Mustjõe ja Koiva veetee erksavärviliste poidega, mis aitavad veeteed mööda liikujatel paremini orienteeruda. Veetee märgistus algab Harglast ja lõpeb Koiva külas.

2009. aastal moodustati mittetulundusühing Taheva Valla Külade Selts. Ühingu eesmärgiks on Taheva vallas külaelu arendamine ja piirkonna konkurentsivõime tõstmine, endistes Hargla kihelkonna piirides elavate inimeste elukvaliteedi parandamine ja vaba aja veetmise-, kultuuri-, sportimise- jms võimaluste loomine ja mitmekesistamine, kohaliku kultuuri-, paikkonna ja ajaloo seotud inimeste ühendamine, nende huvide eest seismine, vastavasisuliste ürituste korraldamine, harimine ja koolitamine, suhtlemine teiste sarnaste seltsidega jms.

2009. aastal Taheva valla külade koostööna valminud külaarendussüsteem näeb ette kantides küla eestseisuste valimise ja külade ümarlaua kokku kutsumise.

2003. aastal korraldati esmakordselt Hargla külapäev, mis tänaseks on muutunud külas traditsiooniliseks ettevõtmiseks. Harglas on alates 2002. aastast regulaarselt korraldatud heakorrapäevi, mistõttu on küla heakord tuntavalt paranenud. Kalliküla inimesed on harjunud Harglas toimuvatel üritustel osalema.

Külade ja vallavalitsuse suhted on head, mistõttu on mitmed projektid edukalt ellu viidud ja neid võib lugeda õnnestunuks.

2.8 Koostööpartnerid

Külad soovivad ja peavad vajalikuks teha tulemuslikku koostööd kohaliku vallavalitsuse ja -volikoguga, et toimuks vastastikune operatiivne infovahetus ja vallaeelarve koostamisel arvestataks külaelanike ettepanekutega külasse puutuvate probleemide lahendamise otsimisel, samuti naaberküladega, eeskätt just kultuuri ja ühisürituste vallas. Samuti on mõttekas koos naaberküladega ellu viia ühiseid koolitusprojekte näiteks külaaktiivi liikmetele. Lisaks loodetakse positiivsele koostööle mitmesuguste fondidega, kust on võimalik taotleda rahastamist erinevate ideede elluviimiseks. Seltsing Hargla Külaselts ja Taheva Valla Külade Selts on eestvedajaks olnud mitmeid Taheva valla külasid ühendavatele projektidele. Senisest enam soovitakse külaelu arendamisse kaasata n-ö suveelanikke ja neidki, kellel kunagi on olnud piirkonna sidemed.

3. Hargla kandi külade SWOT-analüüs

Tugevused:

- alg- ja põhihariduse saamise võimalus kodu lähedal
- kohaloo ja võru keele õpetamine koolis
- erinevate avalike teenuste suhteliselt hea kättesaadavus
- kandis on olemas töökohad
- internetiühenduse hea kättesaadavus küla territooriumil
- kohapealse haritud kaadri olemasolu
- puhas ja puutumatu looduskeskkond
- külasid läbib Valga-Võru maantee
- koostööaldis inimesed külades
- aktiivsed noored ja edukad noorteprojektid
- külaelu juhiv initsiatiivgrupp
- kandis olemas projektijuhtimise kompetents

- paranenud heakord
- kohapeal head puhkamis- ja vaba aja veetmise võimalused (raamatukogu, kultuurimaja, terviserada ja läheduses rattarajad, avatud noortekeskus jms)
- turvaline elukeskkond
- aktiivne kultuurielu
- lisaks kauplusele ka rändkaupluse teenus
- külade territooriumitel paiknevad mitmed vaatamisväärsused
- hea koostöö erinevate vallavalitsuse hallatavate asutuse ja kolmada sektori vahel
- sotsiaalteenuste mitmekülgsus ja kättesaadavus
- perearsti vastuvõtupunkt küla territooriumil
- üldine keskkonnaseisund on hea
- puuduvad suured keskkonnareostajad
- jahinduse ja kalanduse võimalused
- peamiste infrastruktuurikomponentide olemasolu
- võrdlemisi hea teedevõrk
- head eeldused puhkemajanduse ja loodusturismi arenguks
- teenuste suhteline odavus
- on olemas potentsiaal alternatiivsete tootmisharude tekkeks ja arenguks
- rekonstrueeritud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajatised Harglas ja Kallikülas
- hajaasustuse veeprogrammi toel on mitmed majapidamised saanud toetust vee nappuse probleemi lahendamiseks

Nõrkused:

- laste arvu vähenemine
- vahendite puudus õpikeskkonna parandamiseks koolis
- paljude majapidamiste salvkaevudes pole piisavalt vett ja probleemiks eramajapidamiste reovee nõuetekohane puhastamine
- puudub tänavavalgustus
- sportimisvõimalused piiratud, puuduvad spordirajatised
- tolmused kruusateed
- kaup kohalikus kaupluses on suhteliselt kallis ja mõnikord ka realiseerimistähtaja ületanud, mistõttu on inimesed rahulolematud
- kultuuriürituste ühekülgsus
- tööealise elanikkonna vähene huvi kohalike kultuurisündmuste vastu
- kiriku vähene osatähtsus kohalikus kultuurielus
- kohapeal puudub kirikuõpetaja
- külas ja lähipiirkonnas puudub kütusetankla
- elanikkonna vananemine
- alkoholismi levik
- sotsiaalabist sõltumine, iseendaga toimetulematus
- vilets majanduslik olukord, tööpuudus ja kehvad elamistingimused ja sellest tulenev ning süvenev stress
- päästeteenistuse paiknemine väljaspool valda
- konstaabli suur töökoormus
- kohati ebapiisav mobiili- ja internetilevi
- kortermajade osaliselt amortiseerunud küttesüsteemid
- kortermajade ühistuline tegevus nõrk
- ettevõtjatel puuduvad vahendid investeerimiseks

- piiratud turg pärsib ettevõtjate tegevuse laiendamist
- välisinvesteeringute vähenemine huvi piirkonna vastu
- ettevõtjate vähenemine koolitus, ebapiisav informatsioon
- kvaliteetse tööjõu vähesus
- kohalike elanike vähenemine innovatiivsus ja umbusklik suhtumine uuendustesse

Võimalused:

- koostöö naaberkülade ja vallavalitusega täiskasvanutele suunatud koolituste korraldamisel
- võimalikult paljude külaelanike kaasamine ühistegevusse
- kandi tutvustamine väljapoole
- projektide kaudu vahendite hankimine külade arengu seisukohalt oluliste ettevõtmiste rahastamiseks
- vabatahtliku töö propageerimine ja toetamine
- mittetulundusühingute loomine ja nende kaudu piirkonna arendamine
- turismiobjektide ja vaatamisväärsuste korrastamine
- kogukonnateenuste loomine/edasiarendamine
- sportimisvõimaluste mitmekesistamine, spordiplatsi ja mänguväljaku rajamine
- erinevatele sihtgruppidele suunatud kultuuriürituste korraldamine
- elanike keskkonnateadlikkuse suurendamine
- avatus
- koostöö vallavalitusega investorite leidmiseks
- mitmesugused alternatiivsed tegevusvõimalused
- loodus- ja raviturismi, talguturismi propageerimine
- spetsialiseerumine ja koostöö põllumajanduses
- ettevõtlus ja/või majandusõpe juba põhikooli kolmandas astmes

Ohud:

- koolivõrgu ümberkorraldamine õpilaste vähesuse tõttu
- kaadri vananemine, kooli ei tule noori õpetajaid
- rahvakultuuri hääbumine, kuna noored ei tunne selle vastu huvi
- EELK Hargla Koguduse tegevuse lõppemine, kuna koguduse liikmed on eakad ja noored ei tunne kirikuelu vastu huvi
- elanikkonna tervisliku seisundi halvenemine
- sotsiaalprobleemide edasine levik
- elanikkonna jätkuv vananemine
- perearsti vastuvõtupunkti ja apteegi kadumine Harglast
- Hargla postkontori sulgemine
- elatustase alla Eesti keskmise
- sotsiaalsete probleemide edasine pingestumine
- süvenev alkoholism, salaviina kättesaadavus
- bussiliikluse halvenemine
- kortermajade amortiseerunud kommunikatsioonisüsteemid
- tööjõuliste inimeste vähenemine
- ettevõtjate vähenemine
- külaaktiivi eestvedajate läbipõlemine
- turismi arenguga kaasas käivad ebameeldivused kohalikele elanikele (müra, prügi jms).

4. Arengueelduste koond hinnang

Hargla kant on huvitava ajaloolise tausta ja rikkaliku kultuuripärandiga. Kuigi rahvaarv näitab kahanemise tendentsi, on olemas teotahtelisi külaelanikke, kes tunnetavad oma osa ja vastutust küla käekäigu eest. Oluliselt rohkem on võimalik ära kasutada noorema põlvkonna potentsiaali. Loodus on siiakanti andnud suurepärased eeldused, mille oskuslikul väljapakkumisel ja reklaamimisel on võimalik senisest enam turiste kohale meelitada. Kanti läbib Mustjõgi, mistõttu on võimalik kanuumatkade korraldamine. Küladel on koostöös teiste küladega võimalused arendada kogukonnaettevõtlust (külaturismi, kohalikele elanikele suunatud teenused – nt heakorratööde teostamine vms).

Kohalik rikkus on kindlasti mets, seetõttu on perspektiivi puidutööstusel. Samuti on siin võimalik tegelda põllumajanduse ja erinevate alternatiivpõllumajanduse harudega (mesindus, maasika-vaarika kasvatus, ravimtaimede kasvatamine jms).

Hargla piirkond asub Läti Vabariigi vahetus läheduses, koostöövõimalused lätlastega on suuresti kasutamata. Teadaolevalt saab korda lähiaastatel ka Tsirgumäelt Gaujienasse viiv ühendustee, mis oleks üheks koostööd toetavaks komponendiks.

Sajandeid kohapeal pakutav kooliharidus on kindlasti küla maine kujundajaks, mistõttu on oluline kohaliku kooli säilimine, mis pakuks piirkonnas kvaliteetset põhiharidust.

Kandi kultuurikandjaid ja –loojaid on vaja esile tõsta, rohkem küsida nende arvamust, et säiliks nende motivatsioon ka edaspidi kultuurielu edendajateks olla ja nad suudaksid omakorda tegijate ringi kaasata teisi. Kultuur on vahend eneseteostuseks, samas luuakse kultuuri kaudu uusi väärtusi.

5. Visioon aastani 2020

Hargla kant on arenenud infrastruktuuriga mitmekesise ajaloo ja kultuuripärandiga tunnustatud puhkepiirkond Lõuna-Eestis, kus oluliseks on loodus- ja maaturism ja sellega seotud tegevusalad.

Rahvaarvu kahanemine on pidurdunud, vanusestruktuur ja rändesaldo on stabiliseerunud. Noori tuleb külla tagasi, taastatakse vanu talukohti.

Väikeettevõtjad tegutsevad aktiivselt. Maamajanduses on toimunud spetsialiseerumine. Traditsiooniliste põllumajandusharude kõrval on levinud ka alternatiivne tootmine, säästvat arengut väärtustav taime- ja loomakasvatus, laialt on levinud väiketootmine. Oluline majandusharu on turism ja sellega seotud teenindustegevõtted.

Piirkonnas on rajatud pere- ja elulaadiettevõtteid, mis oma tegevuses toetuvad kohalikule ressursile ja pärandile.

Kompaktse hoonestusega aladel on teed mustkatttega. Välja on arendatud täiendavad jalakäijate- ja jalgrattateed. Hargla keskusesse on paigaldatud tänavavalgustus. Kalliküla bussipeatus on valgustatud, bussi ootamiseks on olemas pingid ja varjualune. Kallikülas on Hargla Hooldekodu kinnistule paigaldatud rändkaupluse ootamiseks paviljon. Kallikülas on hooldekodu lähedusse pandud info kättesaadavuse parandamiseks teadetetahvel.

Külas on lahendatud soojamajanduse probleemid mis puudutavad kortermajade tänaseks amortiseerunud küttesüsteeme, ühiskanalisatsioonivõrk on laienenud ja hõlmab ka Valga-Võru maantee äärseid elamu- ja kortermaju, mis pole ühiskanalisatsiooni ühendatud.

Lahendatud on prügimajandusega seotud probleemid. Inimeste keskkonnateadlikkus on üldises mõttes tõusnud ja nad tunnevad vastutust nt olme- ja ohtlike jäätmete õige käitlemise, reovee puhastamise, loodusvarade säästliku kasutamise jms osas.

Infotehnoloogia võimalused on kõigile soovijatele kättesaadavad ja võimaldavad teha ka kaugtööd.

Hargla Koolis on võimalik saada kvaliteetset põhiharidust kaasaegsetes tingimustes.

Külas viiakse läbi täiskasvanud töötajale suunatud täiendus- ja ümberõppekoolitusi ja selleks kasutatakse maakultuurimaja või koolimaja ruume.

Harglas toimub aktiivne kultuurielu, tegutsevad mitmesugused ringid ja isetegevusrühmad ja korraldatakse erinevaid üritusi. Kant tähistab ühiselt suuremaid tähtpäevi ja peetakse külapäeva.

Hargla kandi rikkalik ajaloo- ja kultuuripärand on hoitud ja kaitstud, mälestised on kaasaegses kasutuses ja seega leidnud oma tänapäevase funktsiooni. Kohalik vaimne kultuuripärand ja selle edasikandmine on perekondade ja kooli ning maakultuurimaja, avatud noortekeskuse ja mittetulundusühenduste poolt toetatud.

Külas on olemas nii spordiväljak (multifunktsionaalne pallimänguväljak) kooli juures kui külaplatsmänguväljak kultuurimaja juures oleval platsil. Spordiväljaku rahuldab ka kõigi teiste valla külade elanike vajadused. Spordiväljak ehitatakse välja etapiti, esimese järjekorras rajatakse kõvakattega korvpalliplats. Väljakut arendatakse edasi, perspektiivis rajatakse jalgpalliplats, jooksuring, kaugus- ja kolmikhüppesektor, kuulitõukesektor, võimlemislinnak (elemendid: ronimis- ja rippredel, takistusrada, ronimisköied, kõhulihaste pink, tõstepalgid, rippkang, rööbaspuud, kätesurumiskang).

Inimeste elukvaliteet on paranenud ja elatustase tõusnud. Külaelanik teenib ka Eesti keskmist palka.

Aktiivne, teotahteline külaelanik on hinnatud omas külas, ta võib alati loota külaelu edendamisel vallavalitsuse nõustamisele ja toele.

Külaelaniku ja vallavalitsuse vahel toimub aktiivne dialoog, üheskoos otsitakse ja leitakse lahendusi erinevates eluvaldkondades esilekerkivatele probleemidele.

Külades tegutsevad mittetulundusühendused suudavad osutada vajadusel kogukonnateenuseid, näiteks on ühiskasutuses kulupõhise tasu eest olemas puulõhkumismasin, murutraktor, võsalõikaja/murutrimmer, saag, autokäru jms.

Koguduse tegevus on aktiveerunud, küla on huvitatud kirikuhoone säilimisest ja kiriklike traditsioonide säilitamisest. Hargla kabelis paiknevaid muumiaid on võimalik huvilistele tutvustada. Hargla kiriku põrand on rekonstrueeritud ja pingid remonditud või asendatud uutega. Kirikuhoone on kasutuses ka kultuurisündmuste toimumise paigana.

6. Külade arengulised eesmärgid ja ülesanded nende saavutamiseks

Eesmärk:

1. Paranenud elukvaliteet ja tõusnud elatustase, tihe ja praktiline kogukondlik läbikäimine

Alaeesmärgid:

1.1 Toetatud (koostöö kohaliku omavalitsusega, ettevõtlusega alustajatele koolitus, info kättesaadavus) ja arenev ettevõtlus

1.2 uued ja tasuvad töökohad

1.3 kättesaadav ja kvaliteetne arstiabi

1.4 konkurentsivõimeline ja kodulähedane haridus

1.5 avalike teenuste kättesaadavus

1.6 senisest enam väärtustatud kohalik kultuuri- ja ajaloo- ja vaimne pärand

1.7 kättesaadavad, kvaliteetsed ja mitmekesised vaba aja veetmise võimalused

1.8 kohaliku toidu jm kauba võrgustik, võimalikult palju bartertehingutel toimiv läbikäimine

Ülesanded:

- viia läbi koolitust ettevõtlusega alustajatele, pikaajalistele töötutele pakkuda võimalust täiendus- ja ümberõppeks, teha koostööd Eesti Töötukassaga
- kogukonnateenuste loomine ja kättesaadavus vastavalt kogukonna vajadustele (nt puulõhkumismasin, saag, niitmiseks inventar, auto järelkäru jms)
- kutsuda noori, haritud õpetajaid kooli
- viia ellu uuenduslikke algatusi, ideid
- õpetada koolis kohalugu, võru keelt jms, mis seob noori kodukandiga, korraldada erinevaid kogukondlikke sündmusi ja koolitusi kogukondlike suhete tugevdamiseks
- rekonstrueerida koolimaja
- säilitada kandi perearsti vastuvõtupunkt ja apteek
- luua kandis juurde täiendavaid võimalusi vaba aja kvaliteetseks veetmiseks
- staadioni rekonstrueerimine Hargla Kooli kinnistul
- külaplatsi-mänguväljaku edasiarendamine maakultuurimaja juures
- kalmistu müüri restaureerimine
- rekonstrueerida kiriku põrandad ja pingistik
- märgata kohalikku vaimset pärandit ja toetada selle säilimist andes seda edasi noormatele põlvkondadele

Eesmärk:

2. Aktiivne ja järjepidev erinevatele sihtgruppidele ja põlvkondadele suunatud kultuurielu ning – sündmused

Ülesanded:

- Hargla Maakultuurimaja ringide elujõulisuse säilitamine
- kultuuriürituste mitmekesistamine
- projektitöö abil täiendavate vahendite leidmine kultuurielu elavdamiseks
- Hargla Maakultuurimaja rekonstrueerimine ja selle sisseseadete kaasajastamine

Eesmärk:

3. Ökoloogiliselt puhas elukeskkond

Ülesanded:

- olmejäätmete keelatud kohas mahapanemise tagajärjel tekitatud reostuste likvideerimine ja edaspidi taolise reostuse ärahoidmine, prügi keelatud kohas mahapanijate karistamine
- keskkonnasäästlike eluviiside propageerimine
- keskkonnahariduse pakkumine ja seeläbi keskkonnateadlikkuse tõstmine
- energiasäästlike lahenduste kasutamine

Eesmärk:

4. Turvaline elukeskkond ja toimiv naabrivalve

Ülesanded:

- tänavavalgustuse paigaldamine Hargla kompaktses asustusega alale
- kohaliku konstaabliga tiheda koostöö hoidmine
- ennetustöö tegemine kuritegude ja väärtegude ärahoidmiseks
- naabrivalve piirkondade loomine
- avalikku ruumi turvakaamerate paigaldamine

Eesmärk:

5. Külaelanik on iseotsustav ja vastutav, aktiivne teotahteline ning ärgas

Ülesanded:

- rõhuda külaelaniku vastutustundele oma kodukoha kujundamisel
- kaasata külaelu puudutavate otsuste langetamisse võimalikult palju erinevaid sihtgruppe
- kohalike mittetulundusühenduste aktiivne hoiak külaelu-olu kujundamisel ja projektide kaudu rahastusvõimaluste otsimisel

7. Võtmevaldkonnad külaelu arengus

- Olulisim on toetada ärksa külaelaniku ettevõtmisi, pakkuda talle koolitust, tunnustada teda tema tegevuse ja teotahtelisuse eest. Selleks on vajalik tihe koostöö vallavalitsuse ja vallavolikoguga, külaelanike omavaheline kooskäimine, probleemide selge määratlemine ja üheskoos võimalike lahenduste leidmine.
- Majanduse elavdamine, väikeettevõtlusega – eelkõige pere- ja elulaadi ettevõtlusega – alustajatele koolituste pakkumine, ettevõtlusalase info levitamine, töötute motiveerimine ja ergutamine ettevõtlusega tegelemiseks, kogukonnateenuste loomine.
- Kultuuri ja hariduse kvaliteedi tähtsustamine, nendesse valdkondadesse järjepidev investeerimine, koolimaja ja kultuurimaja renoveerimine leides selleks vahendeid projektide abil.
- Vaba aja veetmiseks erinevate võimaluste säilitamine ja loomine, milleks on vajalik aktiivse ringitöö jätkumine, raamatukogu ja internetipunkti säilimine, kooli-, kultuurimaja ja raamatukogu töö jätkumine ürituste korraldajana, sportimisvõimaluste loomine, Harglasse multifunktsionaalse pallimänguväljaku rajamine Hargla Kooli kinnistule ning külaplatsi-mänguväljaku edasiarendamine kultuurimaja juures.
- Kohaliku kultuuri- ja ajaloopärandi senisest aktiivsem tutvustamine, mälestiste korrashoidmine ja hävimisest päästmine, vaimse pärandi elujõulisus ja noorematele põlvkondadele edasiandmine.

8. Tegevus- ja investeerimiskava

Aeg	Tegevus, investeeringuobjekt	Maksumus	Rahastamise allikas	Vastutaja
2014–2017	Külaplatsi, mänguväljaku, võrkpalliväljakute edasiarendamine Hargla Maakultuurimaja juures	Idee ja maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil	Taheva Valla Külade Selts, vallavalitsus
2016–2020	Tänavavalgustuse rajamine Harglasse	Maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Vallavalitsus
2015–2020	Hargla Maakultuurimaja fassaadi ja katuse rekonstrueerimine	Maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Vallavalitsus, maakultuurimaja

2015– 2020	Staadioni rekonstrueerimine kooli juures	Maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Taheva Valla Külade Selts
2016–2020	Hargla kiriku põranda ja pinkide remont	100 000	Projektide abil, EELK Hargla Kogudus, Taheva Vallavalitsus, Muinsuskaitseamet	EELK Hargla Kogudus
2015–2020	Kooli rekonstrueerimine (klassiruumid, küttesüsteem, keldrid, puukuur)	Maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Vallavalitsus, kool
2015–2020	Küladeede remont, kõnni- ja jalgrattateede rajamine	Maksumus vajab täpsustamist	Taheva Vallavalitsus	Vallavalitsus
2017–2020	Välislava (kõlakoja) rajamine maakultuurimaja juurde külaplatsile	20 000	Projektide abil	Taheva Valla Külade Selts, Hargla Külaselts
2017–2020	Mustjõe silla taastamine	Maksumus vajab täpsustamist	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	MTÜ Parmu Ökoküla, Taheva Valla Külade Selts
Igal aastal	Külapäeva tähistamine	2000 eurot aastas	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Hargla Külaselts, Taheva Valla Külade Selts
Igal aastal	Heakorrapäevade korraldamine	Minimaalsed kulutused	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus	Hargla Külaselts, vallavalitsus
Igal aastal	Kogukondlike sündmuste, koolituste, õppereiside korraldamine	Iga konkreetse sündmuse jaoks koostatakse eraldi eelarve	Projektide abil, Taheva Vallavalitsus, osalustasud osalejatelt	Hargla Külaselts, Taheva Valla Külade Selts, teised piirkonnas tegutsevad mittetulundusühendused
Igal aastal	Külakoosolekute korraldamine, vallavalitsusele küla arengu seisukohalt ettepanekute tegemine	Minimaalsed kulutused	-	Külas tegutsevad mittetulundusühendused

2015–2020	Kogukonna-teenuste väljaarendamine külas vastavalt külaelanike soovidele ja vajadustele			Külas tegutsevad mittetulundusühendused
-----------	---	--	--	---

9. Arengukava elluviimine, seire ja hindamine

Käesoleva arengukava kinnitab külaaktiiv ja see vaadatakse läbi üks kord aastas enne 1. aprilli, et viia sisse vajalikud muudatused. Külavanem, külaaktiiv ja kandis tegutsevad mittetulundusühendused lähtuvad oma tegevuses käesolevast arengukavast.

10. Kokkuvõte

Hargla kandil tervikuna on olemas palju arenguks vajalikke eeldusi. Tegutsemisel tuleb senisest enam arvestada küla hetkeolukorra tervikpilti ja visiooni, kuhu me tahame jõuda. Arengukavas sätestatu elluviimine jääb kohalike elanike endi kanda, eesmärgidena püstitatu saavutamise sõltub külaelanike koostöövalmidusest ja ühistegevusest. Analüüsides eelmistes Hargla küla arengukavades püstitatud eesmärkide täitmist võib öelda, et mitmete tegevuste täitmisega on alustatud ja jooksvalt on ellu viidud n-ö pehmeid projekte. Igal aastal on peetud külapäeva, millest osavõtjate arv on olnud stabiilselt 300 ümber. Kevadeti toimuvad heakorralgud, kus osalejaid on olnud neljakümneviiekümne ümber. Korraldatud on erinevaid koolitusi ja õppereise, samuti võõrustatud teiste kogukondade esindajaid ja tutvustatud nõnda oma tegemisi ja plaane. Arengukava koostamisel tõdeti üksmeelselt, et kõik ühistegevused on tugevdanud ja liitnud kogukonda ning juba väljakujunenud traditsioonilised ettevõtmised on piirkonna elanike sidususe seisukohalt olulised.

Investeeringiprojektide elluviimine pole nii edukalt kulgenud, probleemiks on mõnelgi juhul olnud vastutaja leidmine ja oma- või kaasfinantseeringu puudumine. Siiski on suudetud mittetulundusühenduste eestvedamisel taastada viie aasta jooksul üle 400 m Hargla kalmistu piirdemüüri, rekonstrueerida kalmistu väravaehitised, rajada kiriku fassaadivalgustus, projekteerida kalmistu kabelis muumiate eksponeerimislahendus, rajada Mustjõe paadisild ja paigaldada Mustjõe-Koiva veete määrgistamiseks poid, valmistada Hargla Maakultuurimaja ja Hargla Kooli rahvatantsurühmadele Hargla kihelkonna rahvarõivad, rajada kooli juurde multifunktsionaalne pallimänguväljak, külaplatsile mänguväljak ja noorte eestvedamisel külaplatsile ka võrkpalliväljakud. Vallavalitsus rekonstrueeris ka 2013. aastal oluliselt Hargla koolihoonet – soojustatud said hoone fassaadid ning välja ehitatud varikatused.